

POPA TANDA

-comentariu-

Scriitor transilvănean din a doua jumătate a sec. XIX. lea. Ion Slavici a fost una dintre personalitățile proeminente ale scrisului românesc intrat în rândul marilor clasici ai literaturii noastre. Ziarist, autor de basme și povești, Slavici s-a impus mai ales ca nuvelist. Cele șase volume de nuvele oglindesc în mod realist din viața socială (vechi rânduieli din lumea satului, obiceiuri, datini, credințe, atitudini, prejudecăți și superstiții ale oamenilor simpli).

Nuvela este o operă epică cultă în proză, mai întinsă decât schița, cu un singur fir narativ, cu o acțiune mai complicată decât a schiței la care participă mai multe personaje, accentul căzând pe caracterul acestora nu pe acțiune.

Fiind o operă epică, modul de expunere predominant este naratiunea prin intermediul căreia autorul relatează un șir de întâmplări. Întâmplările narate și personaje care participă la acțiunea constituie subiectul nuvelei structurat în cele cinci momente: expoziția, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant, deznodământul.

Expoziția este momentul care fixează coordonatele principale ale acțiunii (locul, timpul și unele personaje).

Acțiunea din această nuvelă se desfășoară mai întâi în satul Butucani, loc de origine al părintelui Trandafir, iar apoi în satul Saraceni. Părintele Trandafir este fiul dascălului Pintilie, “cantaret vestit”, din Butucani, “bun sat și mare”, cu “oameni cu stare și cu socoteală”. Autorul face o sumară prezentare a personajului principal: “este om bun, a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chiar și răposatul tatăl său...”; “vorbea drept și cumpanit ca și cum ar citi din carte. “Totodată era un om gospodar, priceput și strângător: strânge drege și culege, casa aiba pentru sine și pentru alții”. Singurul defect al preotului este felul prea direct, prea deschis de a le spune oamenilor părerea despre ei, lucru care îi supăra pe mulți dintre ei: “El nu mai sucește vorba, ci spune drept în față dacă i s-a pus ceva pe inimă”.

Intriga este momentul care prezintă un fapt sau o întâmplare care declanșează acțiunea.

Nemulțumiri de această comportare a preotului, satenii au intervenit la protopop pentru a-l muta din Butucani pe parintele Trandafir. Acesta a ajuns în satul Saraceni, așezat pe valea Seaca.

În *desfasurarea ctiunii* sunt prezentate în mod gradat faptele și întâmplările care decurg din intrigă.

Stabilit aici, preotul a constatat sărăcia dezolantă a așezării, dar și lenea grozavă a oamenilor, care nu se osteneau să schimbe situația, casele erau darăpanate, garduri nu existau, însă și biserica era o clădire, mai mult o ingramădire de trunchiuri putrezite și de barne, prin care sufla vântul și bateau ploile. Înci un preot nu stătuse acolo mai mult de trei zile. Parintele Trandafir a înțeles de la început un lucru: “cum că în Butucani era mai bine decât în Saraceni. Oamenii aveau câte ceva: iară de unde este poți lua...”. De aceea, el își propune să schimbe această stare de lucruri și le predica oamenilor în biserică despre binefacerile muncii. Oamenii ascultă, aprobă, iar parintele Trandafir s-a simțit fericit în acea zi când a văzut numărul mare de satenii care au venit la biserică și care îl ascultă “cu atata luare aminte”.

În scurt timp, oamenii renunță să mai participe la slujbe. Văzând aceasta, parintele a adoptat altă tactică: a început să meargă pe la casele oamenilor, sfătuindu-i cu voia bună ce și cum să facă, însă tot fără rezultat. Fără să se dea bătut, preotul a recurs la ironie, apoi la batjocură și la ocără, însă tot degeaba. Când trece pe lângă o casă care nu mai avea acoperiș, preotul îi spune stăpânului: “Tare iubești lumina și sfântul soare”; unei femei cu cămășă nespălăta: “Uite mai, dar de când ați început voi să purtați cămășă de postav”; când de un om culcat la soare: “Bun lucru”. Oamenii au început să se ferească din calea preotului. După atata “tandalitura”, oamenii i-au pus numele “Popa Tanda”.

Vremea a trecut și preotul a ajuns la disperare, căci zestrea preotesei se terminase și altă sursă de trai nu mai aveau, iar familia trebuia hrănită și îngrijită.

Împins de nevoi, parintele se apucă de treabă: repară peretele casei, îngrijește curtea, cultivă grădina. Din împletitul nuielelor și vânzarea leșelor scoare un profit bun stărnind mirarea satenilor care îl califică “popa e omul dracului”.

Punctul culminant este momentul de maximă tensiune.

Munca a dat in scurt timp roade. Casa preotului era curata si ingrijita, gradina plina de fructe si legume, de zarzavat si porumb. Reusise sa-si cumpere cai si trasura. Sarbatoarea Rusalilor a venit cu veselie si daruri pentru toata familia, acum multumita si fericita “preuteasa a inceput sa planga – nu stiu de ce- iar parintele Trandafir era sa planga cand a ajuns in biserica”. Oamenii l-au admirat pentru cantecul sau frumos, incat a ramas vorba: “canta ca popa la rusalii”.

Deznodamantul marcheaza sfarsitul actiunii. Timpul atrecut, iar calatorul care trece pe aceste meleaguri ramane uimit de situatia prospera a satului, caci exemplul preotului a fost urmat de sateni. Biserica cea noua are turn sclipitor, iar preotul locuieste intr-o casa mare, noua si aratoasa. Trei generatii traiesc acum in ea: parintele Trandafir, preoteasa, fiica lor, Mariuca cu sotul ei Coste, preotul cel tanar, vecinul si tovarasul din copilarie, feciorul lui Marcu Florii Cucului.

Acum, oamenii satului sunt mandrii de preotul cel batran, care a ramas “tot verde, vesel si harnic” si pe care il binecuvanteaza cu orice prilej: “tine-l Doamne, la multi ani, ca este omul lui Dumnezeu”.

Dupa cum afirma Ioan Breazu in Popa Tanda, Slavici a vrut sa dea si el copia chipului preotului ardelean nu numai asa cum este ci si cum ar trebui sa fie. Si a facut-o cu atata arta incat a introdus in literatura noastra un tip. Adeseori unele personaje literare sau din realitate sunt comparate cu Popa Tanda.